

Тарадай В. Н.

*здобувач кафедри менеджменту і маркетингу в міському господарстві,
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова*

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

Визначено, що розвиток промисловості Харківського регіону характеризується нестабільним висхідним рухом, йому притаманні переходи від підйому до спаду, і навпаки, про що свідчить аналіз індексу загального обсягу промислової продукції регіону. Запропоновано використання методичного підходу до формування сукупного випереджаючого показника розвитку промисловості регіону. Доведено, що результати аналізу добре відображають реальну динаміку зміни індексу загального обсягу промислової продукції Харківського регіону. Зроблено висновок про доцільність застосування сукупного випереджаючого показника розвитку промисловості Харківського регіону для його аналізу і прогнозування.

Ключові слова: аналіз, розвиток, промисловість, прогнозування, методичний підхід.

Постановка проблеми. Промисловий комплекс, як правило, є основою господарства регіону (району, області, країни), найбільш активною ланкою і стрижнем економічної системи в цілому, мультиплікатором розвитку інших галузей, а належне організаційно-економічне управління ним привносить координацію й цілеспрямованість у здійснювані якісні структурні перетворення та соціально-економічні трансформації [8].

Дослідження основних показників промисловості Харківського регіону, свідчить про коливання ділової активності підприємств промислового комплексу. Розвиток промисловості Харківського регіону характеризується нестабільним висхідним рухом, йому притаманні переходи від підйому до спаду, і навпаки, про що свідчить аналіз індексу загального обсягу промислової продукції регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток промисловості регіону можна розглядати у загальному сенсі як процес закономірної зміни, переходу з одного стану в інший, більш досконалий [6]. Дослідженням розвитку промисловості регіонів та країн займалися такі відомі вчені, як М. І. Долішний, Т. С. Клебанова, А. Г. Мазур, Д. М. Майєр, А. С. Полянська, Н. В. Тарасова, С. А. Єрохін та ін. [1, 3-5, 7-9].

Формування цілей статті. Метою статті є аналіз розвитку промисловості Харківського регіону із застосуванням методичного підходу до формування сукупного випереджаючого показника.

Виклад основного матеріалу. Одним з методів прогнозування економічної динаміки розвитку промисловості регіону є використання системи випереджальних індикаторів. Ідея, що лежить в основі такого підходу, ґрунтується на прогнозуванні переходу діяльності від підйому до спаду (або, навпаки, від спаду до підйому), для чого необхідно сформулювати «систему раннього виявлення».

Кожна галузь народного господарства регіону володіє індивідуальними специфічними особливостями, розвиток кожної галузі представляє собою багатофакторний та багатокомпонентний процес, і те, що може бути властиве одній галузі певного регіону, може не бути притаманним іншій. Тому сукупний випереджаючий показник необхідно будувати індивідуально для кожної галузі і для кожного регіону.

На основі співставлення поворотних точок із числа індексів обсягу промислової продукції регіону за видами промислової діяльності для формування сукупного випереджаючого показника розвитку промисловості відбираються випереджаючі індекси. Для формування сукупного випереджаючого показника розвитку промисловості регіону усім випереджаючим індексам обсягу промислової продукції регіону за видами промислової діяльності необхідно надати ваги. Оскільки питома вага виготовленої продукції кожного із видів промислової діяльності у сукупному обсязі промислової продукції відрізняється, пропонуємо кожному із випереджаючих індексів обсягу промислової продукції регіону за видами промислової діяльності присвоїти ваговий коефіцієнт пропорційно їх питомій вазі (сума повинна складати одиницю). Таким чином, формула для розрахунку сукупного випереджаючого показника розвитку промисловості регіону має вигляд (1):

$$СВП_{РПР} = \sum_1^i k_i * I_i, \quad (1)$$

де, $СВП_{РПР}$ – сукупний випереджаючий показник розвитку промисловості регіону, %;

k_i – ваговий коефіцієнт i -го випереджаючого індексу обсягу промислової продукції регіону за видом промислової діяльності, од.;

I_i – i -ий випереджаючий індекс обсягу промислової продукції регіону за видом промислової діяльності, %;

Ваговий коефіцієнт i -го випереджаючого індексу обсягу промислової продукції регіону за видом промислової діяльності розраховується за (2):

$$k_i = \frac{a_i}{\sum_1^i a_i}, \quad (2)$$

де, a_i – питома вага виготовленої продукції i -го виду випереджаючого індексу обсягу промислової продукції регіону за видом промислової діяльності у сукупному обсязі промислової продукції, од.

Розглянемо практичну реалізацію запропонованого методичного підходу до формування сукупного випереджаючого показника розвитку промисловості регіону. Будуємо графіки по індексу загального обсягу промислової продукції регіону і усім 11-ти індексам обсягу промислової продукції регіону за видами промислової діяльності, апроксимуємо емпіричні дані методом найменших квадратів (рис. 1-11), розраховуємо і аналізуємо похідні.

Визначаємо верхні і нижні поворотні точки функції індексу загального обсягу промислової продукції регіону і функцій індексів обсягу промислової продукції регіону за видами промислової діяльності. Визначаємо динаміку зміни індексів обсягу промислової продукції регіону за видами промислової діяльності по відношенню до індексу загального обсягу промислової продукції регіону. Класифікуємо індекси обсягу промислової продукції регіону за видами промислової діяльності на випереджаючі, співпадаючі і запізнілі по відношенню до індексу загального обсягу промислової продукції регіону.

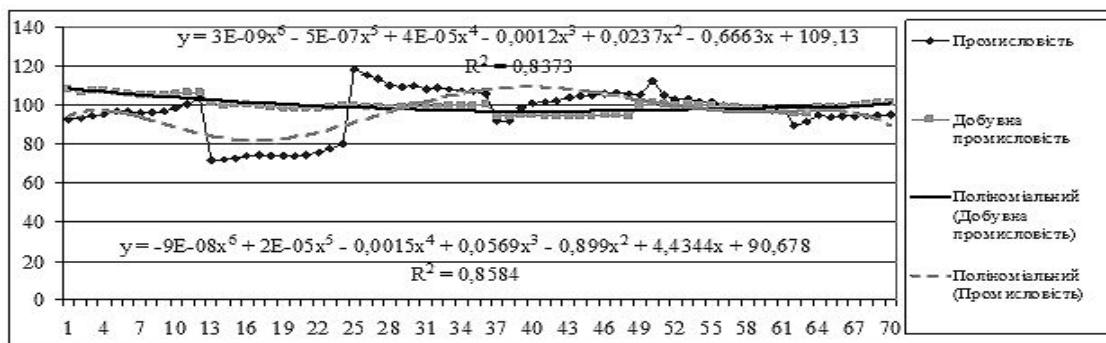

Рис. 1. Графіки і функції індексу загального обсягу промислової продукції і індексу обсягу продукції добувної промисловості Харківського регіону

Джерело: складено автором на основі [2]

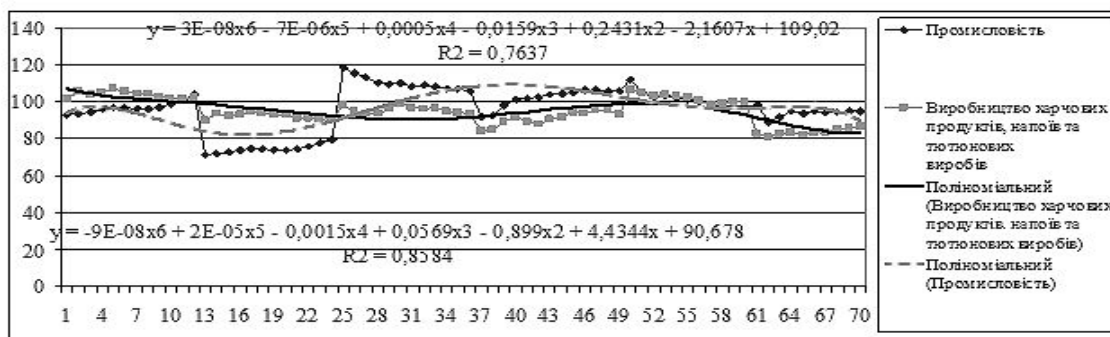

Рис. 2. Графіки і функції індексу загального обсягу промислової продукції та індексу обсягу продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів Харківського регіону

Джерело: складено автором на основі [2]

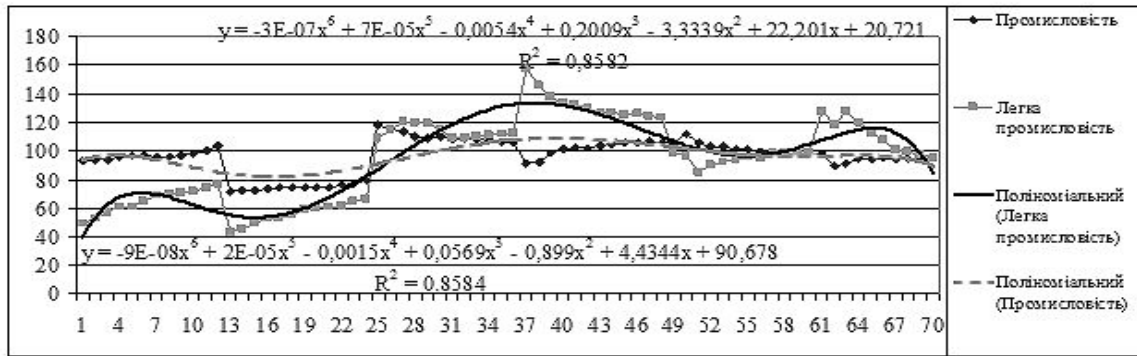

Рис. 3. Графіки і функції індексу загального обсягу промислової продукції та індексу обсягу продукції легкої промисловості Харківського регіону

Джерело: складено автором на основі [2]

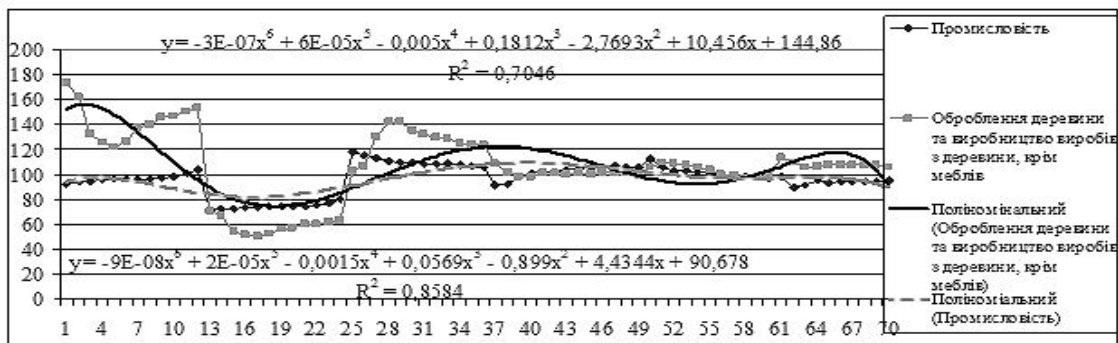

Рис. 4 Графіки і функції індексу загального обсягу промислової продукції і індексу обсягу продукції оброблення деревини та виробництва виробів з деревини, крім меблів Харківського регіону

Джерело: складено автором на основі [2]

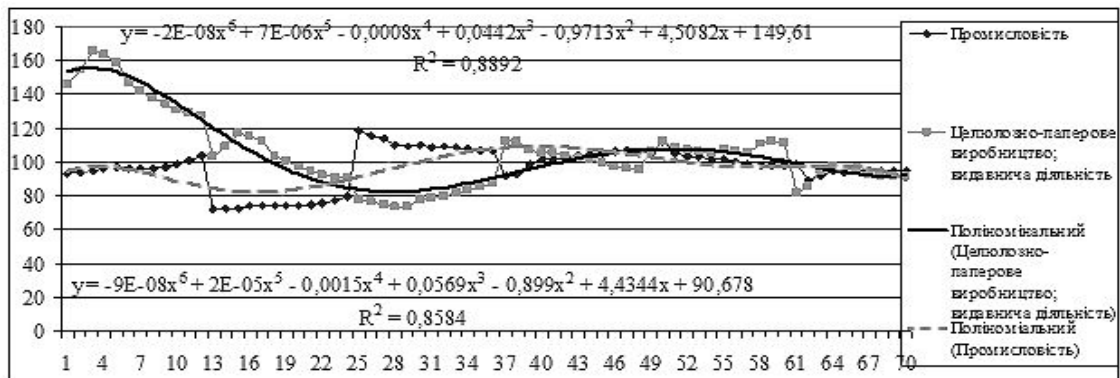

Рис. 5. Графіки і функції індексу загального обсягу промислової продукції та індексу обсягу продукції целюлозно-паперового виробництва; видавничої діяльності Харківського регіону

Джерело: складено автором на основі [2]

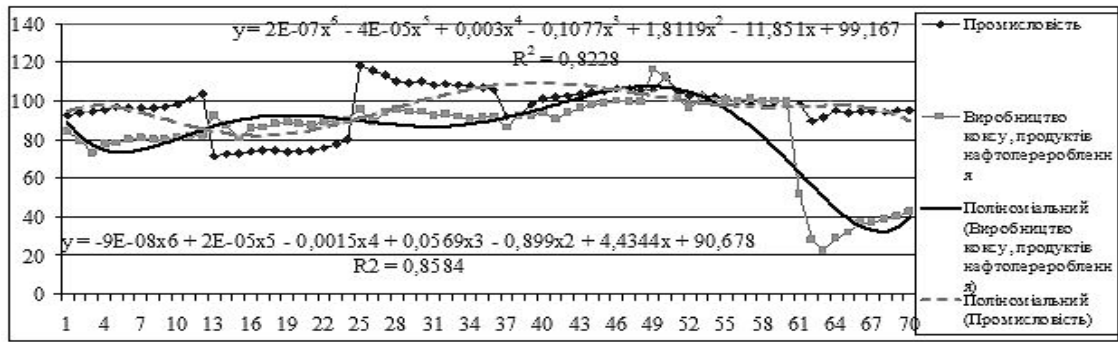

Рис. 6. Графіки і функції індексу загального обсягу промислової продукції та індексу обсягу продукції виробництва коксу, продуктів нафтоперероблення Харківського регіону

Джерело: складено автором на основі [2]

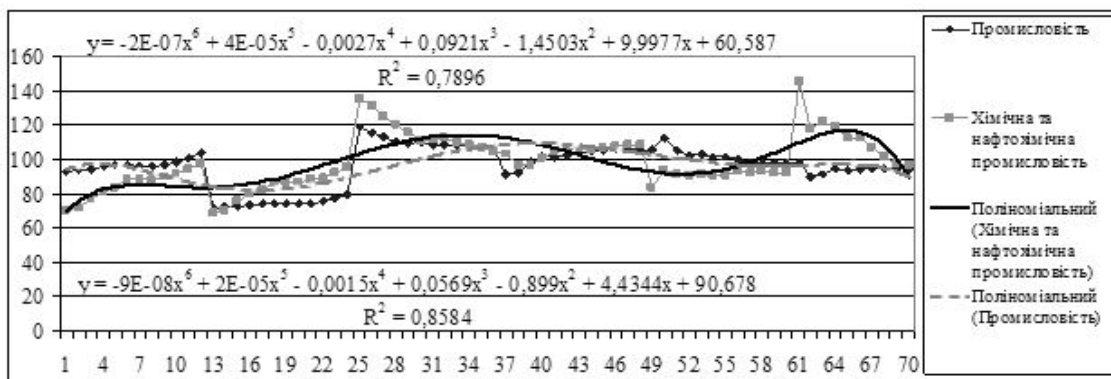

Рис. 7. Графіки і функції індексу загального обсягу промислової продукції та індексу обсягу продукції хімічної та нафтохімічної промисловості Харківського регіону

Джерело: складено автором на основі [2]

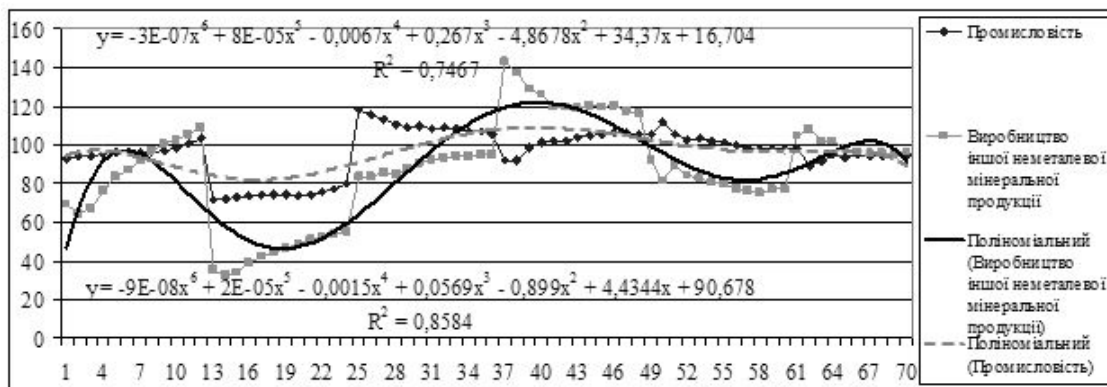

Рис. 8. Графіки і функції індексу загального обсягу промислової продукції та індексу обсягу продукції виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції Харківського регіону

Джерело: складено автором на основі [2]

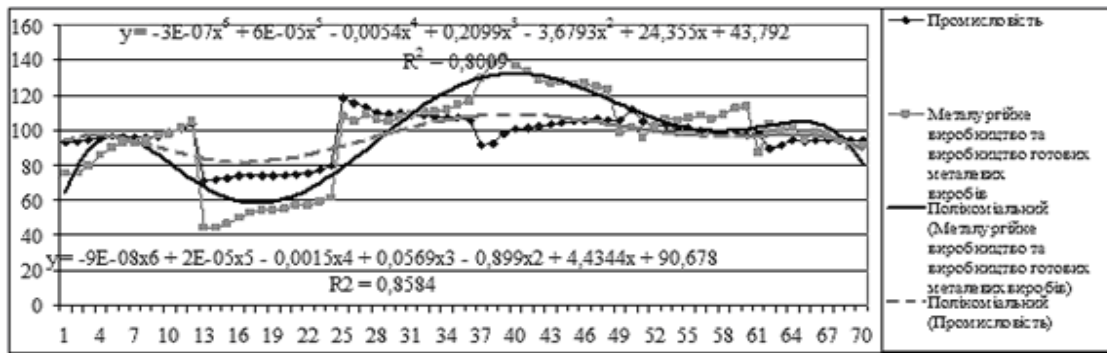

Рис. 9. Графіки і функції індексу загального обсягу промислової продукції та індексу обсягу продукції металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів Харківського регіону

Джерело: складено автором на основі [2]

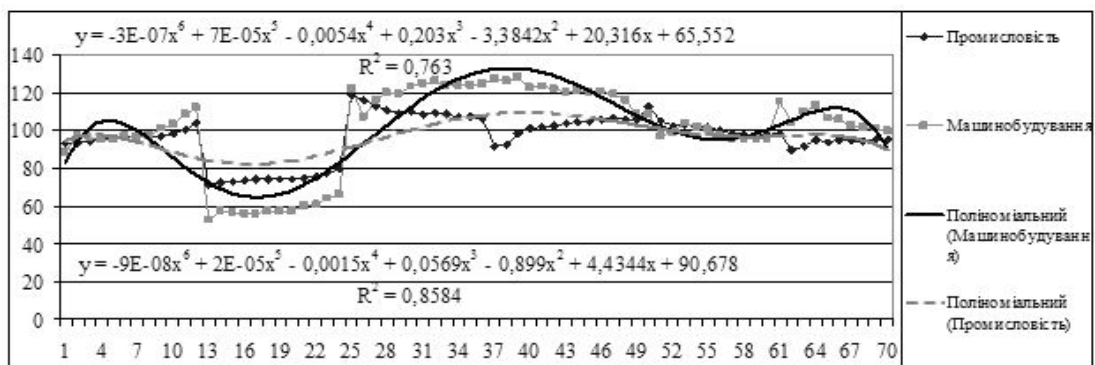

Рис. 10. Графіки і функції індексу загального обсягу промислової продукції та індексу обсягу продукції машинобудування Харківського регіону

Джерело: складено автором на основі [2]

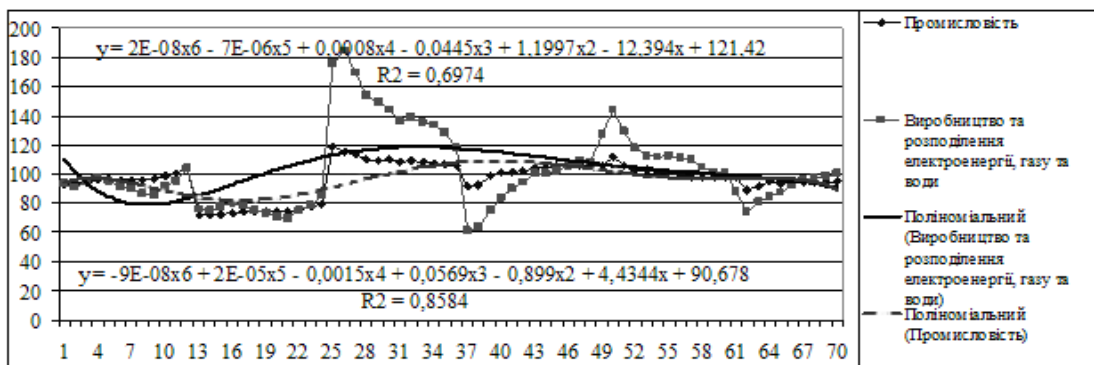

Рис. 11. Графіки і функції індексу загального обсягу промислової продукції та індексу обсягу продукції виробництва та розподілення електроенергії, газу та води Харківського регіону

Джерело: складено автором на основі [2]

Для формування сукупного випереджаючого показника розвитку промисловості Харківського регіону, згрупуємо і представимо у табл. 1 досліджені індекси обсягу промислової продукції регіону за видами промислової діяльності. У стовпцях 4 і 6 відображена середня кількість місяців між поворотною точкою індексу загального обсягу промислової продукції регіону і відповідною поворотною точкою індексу обсягу

Економіка. Управління. Інновації. Випуск № 2 (12), 2014

промислової продукції регіону за видами промислової діяльності. Додатне значення свідчить про випередження відповідного індексу обсягу промислової продукції регіону за видами промислової діяльності над індексом загального обсягу промислової продукції Харківського регіону. Від'ємний знак, навпаки, свідчить про відставання відповідного індексу.

Таблиця 1

Класифікація індексів обсягу промислової продукції за видами промислової діяльності по відношенню до індексу загального обсягу промислової продукції Харківського регіону

№	Індекси обсягу Промисловість	Напрямок зміни функції			
		Зростання		Зменшення	
1	2	3	4	5	6
1	Добувна промисловість	випереджаючий	+2	запізнілий	-4
2	Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	запізнілий	-3	співпадаючий	
3	Легка промисловість	співпадаючий		випереджаючий	+5
4	Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	запізнілий	-2	запізнілий	-3
5	Целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	запізнілий	-8	запізнілий	-8
6	Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	випереджаючий	+2	співпадаючий	
7	Хімічна та нафтохімічна промисловість	випереджаючий	+3	співпадаючий	
8	Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	співпадаючий		випереджаючий	+13
9	Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	співпадаючий		випереджаючий	+12
10	Машинобудування	випереджаючий	+2	випереджаючий	+5
11	Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	співпадаючий		співпадаючий	

Джерело: складено автором

Формуючи сукупний випереджаючий показник розвитку промисловості регіону для усіх випереджаючих індексів обсягу промислової продукції Харківського регіону за видами промислової діяльності, розраховуємо вагові коефіцієнти за (2) пропорційно їх питомій вазі у сукупному обсязі промислової продукції (табл. 2).

Таблиця 2

Вагові коефіцієнти випереджаючих індексів обсягу промислової продукції

Харківського регіону за видами промислової діяльності

№ з/п	Випереджаючий індекс обсягу промислової продукції Харківського регіону за видами промислової діяльності	Ваговий коефіцієнт
1	2	3
Період зростання індексу загального обсягу промислової продукції Харківського регіону		
1	Добувна промисловість	0,18
2	Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	0,17
3	Хімічна та нафтохімічна промисловість	0,05
4	Машинобудування	0,59

Період зменшення індексу загального обсягу промислової продукції Харківського регіону		
5	Легка промисловість	0,12
6	Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	0,29
7	Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	0,09
8	Машинобудування	0,50

Джерело: складено автором

На рис. 12 представлено динаміку розрахованого сукупного випереджаючого показника розвитку промисловості Харківського регіону.

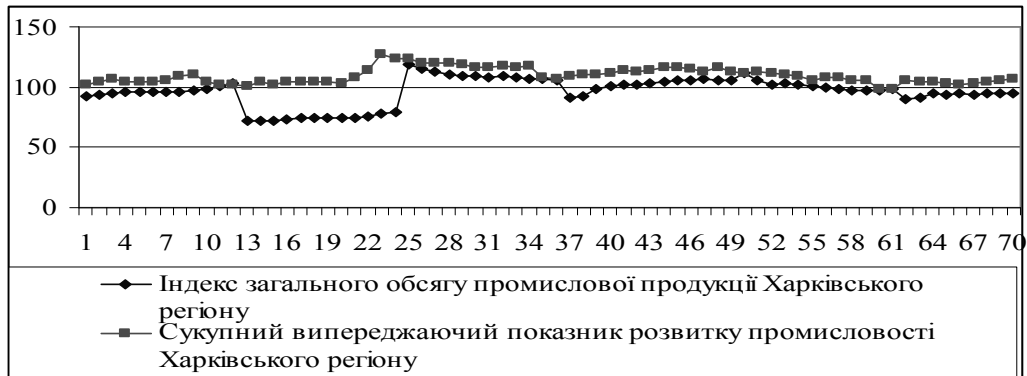

Рис. 12. Графіки і функції індексу загального обсягу промислової продукції та сукупного випереджаючого показника розвитку промисловості Харківського регіону

Джерело: складено автором на основі [2]

Висновки. Одним із основних завдань аналізу розвитку промисловості регіону є зниження невизначеності, пов'язаної з прийняттям рішень, орієнтованих у майбутнє. При такому підході аналіз розвитку промисловості регіону може використовуватися як інструмент обґрунтування короткострокових і довгострокових економічних рішень, доцільності інвестицій; як спосіб прогнозування майбутніх результатів функціонування галузі та регіону. Аналізуючи отримані дані, бачимо, що отримані результати наочно відображають реальну динаміку зміни індексу загального обсягу промислової продукції Харківського регіону. На підставі цього можна зробити висновок про доцільність застосування сукупного випереджаючого показника розвитку промисловості Харківського регіону для його аналізу і прогнозування.

Список використаної літератури

1. Долішний М. І. Розвиток регіонів України: політичний економічний, соціальний та екологічний аспекти // Україна на порозі ХХІ століття: уроки реформ та стратегії розвитку. Матеріали наукової конференції. – К: НТУУ КПІ, 2001. – С. 198-203.
2. Державний комітет статистики в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Клебанова Т. С. Неравномерность и цикличность динамики социально-экономического развития регионов: оценка, анализ, прогнозирование: монография / Под ред. Т. С. Клебановой, Н. А. Кизима. – Х.: ФЛП Александрова К. М.: ИД «ИНЖЭК», 2012. – 512 с.
4. Мазур А. Г. Управління в регіональних економічних системах: теорія, методологія, практика. Вінниця, ТОВ «Консоль», 2003. – 408 с.
5. Майер Д. М. Основні проблеми економіки розвитку / Майер Д. М., Раух Д. Е., Філіпенко А. – К.: Либідь, 2003. – 688 с.
6. Ожегов С. И. Словарь русского языка: Около 53000 слов [Текст] / С. И. Ожегов. – 25-е изд. – М.: АЗЪ, 2001. – 763 с.
7. Полянська А. С. Ресурсне забезпечення розвитку організацій в сучасних умовах господарювання / А. С. Полянська. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pdaa.com.ua/np/pdf/81.pdf>.
88. Тарасова Н. В. Промисловість України: тенденції, проблеми, перспективи: [монографія] / [Н. В. Тарасова, Л. П. Клименко, В. М. Ємельянов та ін.]. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – 320 с.
9. Єрохін С. А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект). / Наукова монографія / К., Видавництво «Світ Знань». 2002 р., 528 с.

ТАРАДАЙ В. Н.   АНАЛИЗ   РАЗВИТИЯ   ПРОМЫШЛЕННОСТИ ХАРЬКОВСКОГО РЕГИОНА

Определено, что развитие промышленности Харьковского региона характеризуется нестабильным восходящим движением, ему присущи переходы от подъема к спаду, и наоборот, о чем свидетельствует анализ индекса общего объема промышленной продукции региона. Предложено использование методического подхода к формированию совокупного опережающего показателя развития промышленности региона. Доказано, что результаты анализа хорошо отражают реальную динамику изменения индекса общего объема промышленной продукции Харьковского региона. Сделан вывод о целесообразности применения совокупного показателя опережающего развития промышленности Харьковского региона для его анализа и прогнозирования.

Ключевые слова: анализ, развитие, промышленность, прогнозирования, методический подход.

TARADAY V. N. ANALYSIS OF INDUSTRY KHARKIV REGION

The article dwells upon the industrial development of Kharkiv region which is characterized by unstable upward movement inherent in it transitions from boom to recession, and vice versa, as evidenced by the analysis of the index of total industrial production in the region. The author suggests a methodical approach to the formation of aggregate leading indicator of industrial development of the region. It has been proved that the results of the analysis reflect the real dynamics of change of the index of total industrial production of the Kharkov region. In conclusion the paper proves the appropriateness of aggregate leading indicator of industrial development of the Kharkiv region for analyzing and forecasting.

Keywords: analysis, development, industry, forecasting, methodical approach.